

© Boumediene Belbachir

Soldaat Van Aken, de vijand lacht zich dood – Adriaan Van Aken / Het Nieuwstedelijk

Heel even ook mijn grootvader

Elie Agniel - 20.11.2023

Soldaat Van Aken, de vijand lacht zich dood brengt het familieverhaal van een theatermaker. Weeral, vrees je even. En dan nog van een man die zichzelf niet uitzonderlijk vond, en dat uiteindelijk ook niet blijkt te zijn. Maar dankzij de sfeer die Adriaan Van Aken met zijn dochter Maria-Julia Van Aken op het podium weet te brengen, voelt het hele familieverhaal plots bijna als het mijne.

Adriaan Van Aken geeft zijn dochter Maria-Julia Van Aken een bemoedigend schouderklopje vlak voor ze samen een minuscuul podium opkruipen. We zitten maar met dertig man in het op-één-na kleinste theaterzaaltje waar ik ooit een voorstelling heb gezien, we passen er amper allemaal in. Op dat podiumpje staan een zwart driedubbel stapelbed uit zwaar gietijzer, speakers op standers, oude koffers en veel kartonnen dozen. Het stof onder het bed vertelt alles: we zitten op een zoldertje. In dit kamertje vertellen verschillende stemmen via de speakers over Lode Van Aken, de vader van Adriaan. Dat het stuk later een podcast zal worden, valt meteen op aan het stramien: in verschillende hoofdstukken hoor je door de speakers Adriaan Van Aken familieleden interviewen. Als een klassieke podcast hoort er ook een muzikale geluidsband onder.

Het stuk begint met de vondst van het lichaam van Lode Van Aken, de vader van de theatermaker. Adriaan zet zich nog even tussen het publiek, Maria-Julia rommelt daarentegen wat in de dozen. Doorheen volgende hoofdstukken nemen de interviews en stemmen je mee langs de jeugd van Lode, waar hij zich geregeld als meisje gedroeg, naar zijn vlucht uit het klooster en zijn eeuwige ziekteverlof tijdens zijn legerdienst. Maria-Julia toont ondertussen foto's, stelt een maquette op van het ouderlijke huis en trekt een oud legeruniform aan.

“*Soldaat Van Aken, de vijand lacht zich dood overtuigt door zijn sterke en herkenbare sfeer.*”

Het volwassen leven van Lode begint bij het verhaal van zijn ex-vrouw over hoe ze elkaar tijdens een feestje ontmoetten. Zij weet nog exact wat ze aanhad en hoe mooi hij was. Terwijl de ex-vrouw vertelt over de ochtend van hun huwelijk haalt Maria-Julia een platenspeler boven en zet ze ‘Kom uit de bedstee mijn liefste’ op, een nummer uit 1967 van Egbert Douwe.

Adriaan Van Aken komt pas op het podium als zijn eigen geboorte ter sprake komt. Het stuk gaat niet meer om Maria-Julia's nieuwsgierige, eenzame zolderkamerontdekkingen en mythische familieverhalen, maar om de al te herkenbare *petites histoires* die ouders aan hun kinderen overbrengen.

© Boumediene Belbachir

Vader Lode Van Aken blijkt een zeer aanwezige en warme vader geweest te zijn.

Terwijl zijn vrouw ging werken, bleef hij thuis, als eerste huisman van Vlaanderen. Adriaan zet zijn verhalen kracht bij met opnames van een Radio 2-programma of hij legt een indrukwekkende hoeveelheid kleine spulletjes uit op een nachtkastje. Terwijl de interviews vertellen hoe Lode zelfs een job als huisbewaarder verzoon om nog vaker thuis te kunnen zijn, stellen Adriaan en Maria-Julia de maquette van het ouderlijk huis bij en maken er een modernere straat van, inclusief winkelramen waar gekleurd licht doorheen schijnt.

Het verhaal eindigt opnieuw bij het overlijden van vader Van Aken. Vader en dochter kruipen tot helemaal op het bovenste bed van de hoogslaper. Zonder verdriet, maar met veel liefde vertellen zijn dochters en broers vertellen over de laatste dagen samen.

IN DE ZETEL VAN MIJN GROOTOUDERS

Een familieverhaal op scène brengen is op zich niets nieuws. Bij sommige voorstellingen vraag je je af wat de meerwaarde is van andermans familieverhaal. Op het eerste gezicht lijkt ook *Soldaat Van Aken, de vijand lacht zich dood* in dezelfde val te trappen, des te meer omdat het verhaal van Lode in se niet uitzonderlijk is. Vader Van Aken noemde zichzelf ook niet zo bijzonder, en beetje bij beetje kom je te weten dat dat inderdaad best klopt. Hij deed wat vrouwelijker als kind, maar compenseerde dat later door als eerste in het dorp een baard te laten staan. Hij was huisman in een tijd waarin het allesbehalve evident was dat een man thuis zou blijven, maar combineerde dat al snel met huisbewaarder zijn van zijn gebouw.

© Boumediene Belbachir

Dat het verhaal weinig spectaculair is, blijkt echter de clou van het stuk. Lodes kroniek is niet alleen doelbewust opgesteld om alle scherpe kantjes te verbergen. Zo hoor je niets over alle moeilijkeres periodes in het leven van vader Van Aken. Over de scheiding tussen Lode en zijn vrouw hoor je enkel tussen de lijnen door dat dat een donkere periode moet geweest zijn met een pak minder vrolijkheid en lichtheid. Maar ook al ontdoet Adriaan het verhaal van elke mogelijke plotopbouw door aan het begin de dood van zijn vader al met veel details uit de doeken te doen, het haalt elke mogelijke spanning al meteen uit het verhaal. Er is helemaal geen mysterie meer over: de man is zeker overleden.

Toch overtuigt *Soldaat Van Aken, de vijand lacht zich dood* door zijn sterke en herkenbare sfeer. Vanaf het begin voelt de voorstelling bijna exact zoals de knusse zetel waarin mijn grootouders hun eigen verhalen brachten. En daar zit net de kracht van de voorstelling. De muziek uit de jaren stilletjes en de krakende geluidsband spelen daarbij een rol. Ook het kroezelig zolderkamertje en de warme belichting helpen erg veel. Maar wat de sfeer het meest kracht bij zet is de enorme onverholen liefde en aandacht van Adriaan Van Aken voor zijn dochter, en de aandacht en precisie van Maria-Julia voor haar eigen spel. Uit haar blik spreekt nieuwsgierigheid, een herkenbare honger naar de verhalen van haar voorouders. Als Adriaan en zijn dochter tijdens het applaus fier naar elkaar kijken, voel ik me ook een beetje fier op de familie Van Aken, alsof ik er heel even deel van mocht uitmaken. Lode Van Aken kan zich dan wel niet bijzonder gevoeld hebben, voor mij was hij dat die ene avond – door de blik van zijn familie – wel.